

Thesis Title	A Comparative Study on the Architectural Characteristics of 19 th and 20 th Century Shan Monasteries in Southern Shan State of Myanmar and Northern Thailand
Author	Miss Yu Yu Thwin
Degree	Master of Architecture (Architecture)
Thesis Advisor	Dr. Nawit Ongsawangchai

ABSTRACT

The study finds out the relationship between architectural characteristics of Shan monasteries in Northern Thailand and Southern Shan State of Myanmar by focusing on their transformations and variations within a period of time in two different regions.

The Shan monasteries in Northern Thailand became popular around late 19th to early 20th centuries together with influx Shan migration and teak trade booming in which the main stream flowed through 19th century Southern Shan principal states of Myanmar. Because of the lacking of analytical study on the architectural characteristics of Shan monasteries, the identification of Shan monasteries in Northern Thailand is always incomplete.

The objectives of the study are: 1) to clarify and broaden the existing knowledge on the architectural characteristics of Shan monasteries in Northern Thailand by comparing with those of Southern Shan State, Myanmar, 2) to find out the relationship between spatial planning of Shan monasteries in Northern Thailand and those of Southern Shan State of Myanmar by focusing on their transformations and variations due to trading and migration, 3) to provide an explicit document and report on Shan monasteries from Northern Thailand and Southern Shan State of Myanmar for further studies and applications

The anthropological approach, architectural approach and diffusionist approach in the study of vernacular architecture were chosen to assist in identifying and classifying the Shan monasteries and their relationships associated with it at different regions.

Field survey method is used to collect the data from ten samples of each country. The period of the study is during 1830 to 1930. In Northern Thailand, the study area is in Mae Hong Son, Khun Yuam, Lampang, Phrae and Chiang Kham. In Southern Shan State Myanmar, the study area is in Nyaung Shwe Township. A comparative analysis between the architectural characteristics of the Shan Monasteries between Southern Shan State and Northern Thailand is carried out through their site, main monastery building planning, roof forms and detail decorations.

It is found that Shan monastery compounds adapted the local traditions and regulations of the host country. The space utilizations and orientation of the Main Monastery Building has no big differences but the additional structures varied according to the need of local custom and tradition. Variations in primary planning associated with topographical changes and regional changes. The roof forms of Southern Shan State samples follow the traditional hierarchical order whereas those in Northern Thailand samples varied and revealed the sophisticated roof combinations supposed to be influenced from Lower Myanmar. Gold and red lacquer is the principal means of decoration in Southern Shan State samples while Northern Thailand samples used gold, lacquer and glass mosaic decoration which was once restricted for commoners by Myanmar sumptuary law.

The findings illustrate that although the Shan monasteries transformed and varied to meet the increasing spatial needs and to adapt the new developments in appearance, the principal spatial arrangement is maintained.

Since Shan State composed of two more major divisions other than Shan State, the architectural characteristics expressed in this research represent regional identity rather than ethnic identity.

The extensive researches on Shan monasteries in broader Shan area and associated regions such as Lower Myanmar are recommended for further studies.

Suggestions to be considered in the conservation of the old monasteries are also recommended.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมระหว่าง ศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงคริสตศวรรษที่ 19 และ 20
ผู้เขียน	นางสาว ยูยู ทวิน
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สถาปัตยกรรม)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร. ณวิทย์ อ่องแสงชัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งที่จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของ
รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาพัฒนาการและการ
เปลี่ยนแปลงในรูปแบบของศาสนสถาน ที่เกิดขึ้นในขอบเขตของช่วงเวลาวิจัย ในบริบทของพื้นที่
ทั้งสองที่แตกต่างกัน

การก่อสร้างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคเหนือของประเทศไทยเริ่มเป็นที่นิยมในช่วง
ประมาณปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 พร้อมๆกับการอพยพเข้ามาของชาวไทยใหญ่
(ฉาน) และความเจริญรุ่งเรืองในธุรกิจการค้าไม้ ซึ่งเฟื่องฟูเป็นอย่างมากทั่วทั้งรัฐฉาน ประเทศ
เมียนมาร์ในช่วงศตวรรษที่ 19 ด้วยสาเหตุที่งานศึกษาวิจัย ในเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบของศา
สนสถานแบบฉานมีน้อยมาก ทำให้ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบศาสนสถานแบบฉานที่ตั้งอยู่ใน
เขตภาคเหนือของประเทศไทยคลาดเคลื่อน ขาดความสมบูรณ์ชัดเจน

จากสาเหตุที่กล่าวไปข้างต้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อเปิดเผยและขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบศาสนสถานแบบฉานที่ตั้งอยู่ในเขต
ภาคเหนือของประเทศไทยให้ถูกต้องชัดเจนและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยการ
เปรียบเทียบกับศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐบาล ประเทศเมียนมาร์
- 2) เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคเหนือของประเทศไทย
และศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐบาล ประเทศเมียนมาร์ เกี่ยวกับการจัดรูป
ที่ว่าง โดยการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลง และชนิดรูปแบบที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจาก
การอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทยใหญ่ และการประกอบการค้าตามเส้นทางที่อพยพ
- 3) เพื่อจัดระเบียบข้อมูล และสร้างเอกสารรายงานที่ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับศาสนสถานแบบ
ฉานทั้งที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศ และภาคใต้ของรัฐบาล ประเทศเมียนมาร์
เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อไปในอนาคต และการนำไปประยุกต์ใช้

เนื่องจากศาสนสถานแบบฉานเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แนวทางวิจัยทางสถาปัตยกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการแพร่ขยายของศิลปวัฒนธรรมในการวิเคราะห์ถึงลักษณะรูปแบบ และการจัดหมวดหมู่ประเภทของศาสนสถานแบบฉาน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างศาสนสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันทั้งสองแห่ง

การสำรวจภาคสนามอย่างละเอียดได้ถูกกระทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานที่จริง โดยการเลือกศาสนสถานแบบฉานซึ่งถูกสร้างขึ้นในช่วง ค.ศ. 1830 - 1930 ขึ้นมาศึกษาประเทศละ 10 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ขอบเขตของการศึกษานี้เน้นเฉพาะศาสนสถาน que พบในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอเมืองลำปาง อำเภอเมืองแพร่ และอำเภอเชียงคำ ในเขตภาคใต้ของรัฐบาลาน ประเทศเมียนมาร์ ขอบเขตการศึกษานี้เน้นเฉพาะศาสนสถาน que พบในเขตเมืองเนา ุชเว การศึกษาเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างศาสนสถาน que ที่ศึกษาจากพื้นที่ทั้งสองกระทำโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบผังบริเวณ และลักษณะทางกายภาพ การจัดรูปที่ว่าง รูปทรงหลังคา และรายละเอียดประดับตกแต่งของอาคารศาสนสถานหลักที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่ของผังบริเวณ

การศึกษาวิจัยพบว่า การจัดผังบริเวณของศาสนสถานมีลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างพื้นที่ทั้งสอง โดยแต่ละพื้นที่รับเอารูปแบบเฉพาะถิ่นของพื้นที่นั้นๆเข้ามาผสมประยุกต์ในการจัดวางผังการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในศาสนสถานของทั้งสองพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก แต่การต่อเติมโครงสร้างใหม่เข้าไปกับอาคารศาสนสถานหลักในภายหลังนั้น มีรูปแบบและทิศทางที่แตกต่างกัน โดยแต่ละพื้นที่จะมีการต่อเติมไปตามทิศทางของความต้องการทางค่านิยม ประเพณี และความเชื่อ ความแตกต่างในการวางผังเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในสภาพภูมิประเทศ และสภาพลักษณะเฉพาะถิ่น รูปทรงหลังคาของศาสนสถานในเขตภาคใต้ของรัฐบาลานจะถูกสร้างขึ้นตามฐานานุรูปและฐานานุศักดิ์ทางสถาปัตยกรรม ในขณะที่รูปทรงหลังคาของศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีรูปแบบที่หลากหลาย และแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันของรูปทรงหลังคาหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน ซึ่งคาดว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากรูปทรงหลังคาของสถาปัตยกรรม que พบในแถบตอนล่างของประเทศไทย ในส่วนของการตกแต่งประดับประดา ศาสนสถานในเขตภาคใต้ของรัฐบาลานมักจะได้รับการตกแต่งโดยการการลงรักปิดทอง ในขณะที่ศาสนสถานในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมักจะได้รับการประดับตกแต่งโดยการลงรักปิดทอง และการประดับกระจกสี หรือโมเสก ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมความประพฤติของประเทศไทยในสมัยนั้น การประดับกระจกสีเป็นสิ่งที่ห้ามกระทำ

ผลจากการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้ศาสนสถานแบบฉานจะมีการเปลี่ยนรูปแบบไปตามพื้นที่ที่ทำการก่อสร้าง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านพื้นที่ใช้สอยที่มากขึ้น และการ

ปรับปรุงแบบลักษณะเพื่อให้เข้ากับท้องถิ่นพื้นที่นั้นๆ แต่รูปแบบการจัดพื้นที่ใช้สอยโดยรวมแล้ว ยังคงอนุรักษ์ไว้

เนื่องจากรัฐฉาน ไม่ได้ประกอบขึ้นจากพื้นที่ของรัฐฉานเท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยพื้นที่ในบริเวณอื่นอีกสองส่วนด้วยกัน ดังนั้นรูปแบบสถาปัตยกรรมของศาสนสถานแบบฉานที่กล่าวถึงในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ในเชิงพื้นที่ มากกว่าชาติพันธุ์

การวิจัยเกี่ยวกับศาสนสถานแบบฉานในรัฐฉานในขอบเขตทางด้านพื้นที่ที่กว้างขวางมากขึ้น และในพื้นที่เกี่ยวเนื่องเช่น ในแถบตอนล่างของประเทศเมียนมาร์ จึงสมควรที่จะกระทำต่อไปในอนาคต ขณะเดียวกันศาสนสถานเหล่านี้สมควรที่จะได้รับการ บูรณะ ฟื้นฟู และอนุรักษ์เช่นกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved